

Bojan Dekleva in Spela Razpotnik (urednika)

Čefurji

ŽIVLJENJE MLADIH PRISELJENCEV DRUGE GENERACIJE V LJUBLJANI

so bili rojeni tu

Pedagoška fakulteta v Ljubljani
in
Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani

Čefurji so bili rojeni tu

Življenje mladih priseljencev druge generacije v Ljubljani

Uredila: Bojan Dekleva in Špela Razpotnik

Ljubljana, 2013

Čefurji so bili rojeni tu
Življenje mladih priseljencev druge generacije v Ljubljani
Uredila: Bojan Dekleva in Špela Razpotnik

Izdala: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani
in Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani

Za pedagoško fakulteto: dr. Janez Krek, izr. prof., dekan

Recenzentki: dr. Mirjana Nastran Ule, red. prof. in dr. Sonja Žorga, izr. prof.

Lektorirali: Marinka Milenkovič in Lidija Pogačnik.

Oblikovanje platnic: Vesna Sonc.

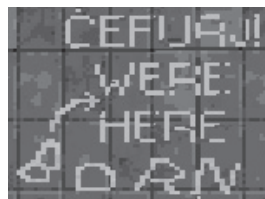
Oblikovanje in prelom: Nenad Maraš

Dosegljivo na: <http://www.biblos.si/lib/book/9789612531485>

Leto izzida: 2013

Pripravo in izdajo knjige je finančno podprlo Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.

Opomba: Prvi del naslova knjige - Čefurji so bili rojeni tu - je prevod napisa, ki se pojavi v enem od prizorov podzemne računalniške igre Antičefur.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

314.151.3-054.72(497.4)(0.034.2)
316.73(497.4)(0.034.2)

ČEFURJI so bili rojeni tu [Elektronski vir] : življenje mladih priseljencev druge generacije v Ljubljani / uredila Bojan Dekleva in Špela Razpotnik. - El. knjiga. - Ljubljana : Pedagoška fakulteta : Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2013

Način dostopa (URL): <http://www.biblos.si/lib/book/9789612531485>

ISBN 978-961-253-148-5 (Pedagoška fakulteta, pdf)
1. Dekleva, Bojan
268155648

© Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani in Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti
Univerze v Ljubljani, 2002, 2013

KAZALO

1 PREDGOVOR	9
2 TEORETIČNA IZHODIŠČA	15
<i>Špela Razpotnik</i>	
Na istem odru	17
Jaz sem jaz, ker nisem ti	17
Okoriščanje s človeškimi viri	19
Ljudje smo kot ptice	21
Po poteh bratstva in enotnosti	23
Balkan – vrata Evrope	26
Poimenovati neimenljivo	30
Narod – izsanjano občestvo	32
Javni sovražnik, anonimni brat	34
<i>Špela Razpotnik</i>	
Kulturne dvoživke	38
<i>Špela Razpotnik</i>	
Manjšine in moč	45
Preseljevanje – preobražanje svetov	45
Dva obraza globalizacije in umestitev subkulture čefurjev	46
Večinsko/manjšinska problematika in vloga družbenih institucij v njej	47
Multikulturalizem po meri globalnega, zahodno-centričnega sveta	49
Manjšinska mobilizacija v smeri pridobivanja legitimne moči	50
Medkulturna soočenja	51
<i>Bojan Dekleva</i>	
Kriminološki pogledi na migracije in narodnostne manjšine	53
<i>Špela Razpotnik</i>	
Nasilje in koncept moškosti – etnično napram hegemonemu	62
Problematizacija nasilja	62
Pravila izražanja nasilja	64
Pojasnjevalni pristopi nasilja in moškosti	67
Nasilje je moška domena	68
Razcep: hegemonu proti odklonski moškosti	69
Širitev koncepta moškosti	70
Realno nasilje: nasilje nižjega razreda in priseljencev	74
Sklep	75
<i>Bojan Dekleva</i>	
Slovensko raziskovanje povezav med migracijami in odklonskostjo	77

3 EMPIRIČNI DEL	87
<i>Bojan Dekleva</i>	
Nameni raziskovalne naloge in uporabljeni raziskovalni pristopi	89
<i>Bojan Dekleva in Špela Razpotnik</i>	
Nasilje v življenju 15-letnih mladostnikov in mladostnic	93
Temeljne značilnosti anketiranega vzorca mladostnikov	95
Narodnostne značilnosti anketiranih mladostnikov	98
Nekatere družinske in socialno-ekonomske značilnosti	108
Šolanje	113
Izkušnje z nasiljem	120
Družinska vzgoja	143
Vrstniško življenje	147
Specifične osebnostne lastnosti in z nasiljem povezana stališča	155
Celovit pogled: nasilje in viktimiziranost v psihosocialnem polju	162
<i>Alenka Kobolt, Bojan Dekleva in Darja Hristovski</i>	
Pogovori z osnovnošolci	176
Vzorec učencev in izvedba intervjuvanja	176
Postopek kvalitativne analize pogovorov	179
Kaj so povedali učenci druge generacije ...	180
Sklep	201
<i>Špela Razpotnik, Bojan Dekleva in Marina Uzelac</i>	
Konec koncev vsaj ni(h)če v moški kulturi	203
<i>Ja kdo pa, pizda?</i> (Namen analize in izbor intervjuvanca)	203
<i>Ker takrat so bili vsi narodi zmešani</i> (Pregled tem intervjuja)	206
<i>Ja, na začetku, to, družba pizda, no</i> (Vrstniki)	209
<i>Otroštvo? Mmmm, ... to je zlo dolg nazaj</i> (Družina)	214
<i>Uču sem se, kar sem se uču, sam ne kej preveč, pizda</i> (Šola)	224
<i>Služba, uh, uh, uh ...</i> (Delo)	227
<i>Cajt vzema, pa tud pol tko razočaranje ...</i> (Ženske)	228
<i>Srb sm zdej zate in konc, pizda!</i> (Nacionalna identiteta)	231
<i>Ampak tist trenutek, men so se noge tresle</i> (Nasilje in kultura moškosti)	239
<i>Jih je že deset tisoč pizda, nas pa tko čez šestdeset</i> (Interpretativni povzetek)	253
<i>Ej a veš kera logika</i> (Pojasnila k tehniki zapisa in navajanja intervjuja)	256
4 POGLED NAZAJ IN NAPREJ	259
<i>Bojan Dekleva</i>	
Povzetek ugotovitev	261
<i>Špela Razpotnik</i>	
Več-kulturni otroci so bliže mavrici	266
LITERATURA	271
Seznam uporabljene literature	273

Predgovor

Pisec tega predgovora se precejšen del svojega življenja nisem prav dobro zavedal dejstva, da smo ljudje različnih narodnosti in da so s tem lahko povezani kaki problemi. Kot "pravemu" Slovencu v razmeroma narodnostno homogeni Sloveniji, predvsem pa kot otroku dobro situirane družine mi na narodnost ni bilo treba misliti in mi je bila nekako tuja in odveč. Spomnim se, kako sem se pred kakimi 25 leti srečal s predstavniki zamejskih Slovencev in se čudil njihovemu intenzivnemu narodnostnemu čutenju slovenstva, ki sem ga sam doživljal kot povsem nepomembnega (oz. še bolje rečeno, sploh ga nisem nikakor doživljal).

Tudi študentska leta sem preživel, ne da bi mi bilo treba dosti misliti na narodnostna vprašanja. Čeprav sem v tistih letih nekajkrat počitniško potoval proti Vzhodu in na Zahod, narodnostnih vprašanj nisem problematiziral. Eno od bolj osebnih in živih srečanj z vprašanjem narodnosti sem doživel med služenjem vojaškega roka v JLA – tvornici bratstva i jedinstva. Tam sem hitro opazil, da so Albanci posebna podkasta bratstva i jedinstva, ki simbolične kvalitete jugoslovanstva doživljajo nekako drugače kot pripadniki drugih narodnosti (namreč kot da se njih ne tičejo), hkrati pa jih je oficirski kader obravnaval s prezirom. Varnostni oficirji so mene in moje vojaške sotovariše spraševali, ali se Albanci (pa tudi Hrvati in drugi) "grupišu". Nekoč drugič sta se moj vojaški prijatelj Srb in sovojak Hrvat, s katerimi smo sestavljali trojko najbolj izobraženih vojakov v naši četi, sprla in skoraj stepla. Naš komandant, major, je za to izvedel in naredil iz tega velik problem. Večkrat se je z nami dokaj ostro pogovarjal (jaz sem moral biti zraven kot priča) in oba moja vojaška kolega neštetokrat spraševal, ali je bilo "to na nacionalni osnovi" ali ne. Morala sta mu velikokrat zagotoviti, da ne in da bosta tako mnenje zagovarjala tudi pred drugimi. Spomnim se, da tega nisem dobro razumel, kakor tudi nisem razumel, zakaj sta bila onadva ob teh vprašanjih tako zagreta, da to nikakor ni bilo sorazmerno povodom njunega prepira.

Potem sem konec sedemdesetih in v začetku osemdesetih let kot poklicni raziskovalec raziskoval mladinske prestopniške združbe, kakor smo temu strokovno rekli ali kakor so temu rekli raziskovalci Čikaške šole urbane sociologije, "družbo uličnega vogala" (angl. *street corner society*). Te skupine in skupinice, mreže prijateljev in znancev – pa tudi kakšna trdnejša in bolj dolgotrajno delujoča "grupacija" – so živele in delovale, se oblikovale in razpadale po precej podobni dinamiki kot danes. Kar hočem s tem v zvezi povedati, je, da sem kakih pet let (1978–1982) hodil po dvoriščih in kletih, po mladinskih klubih in mladinskih sobah, po šolah in centrih za socialno delo, se pogovarjal z drugimi raziskovalci, strokovnimi delavci in prostovoljci, vendar se ne spomnim, da bi v strokovnih krogih omenjali vprašanje narodnosti kot zelo relevantno za pojasnjevanje mladinskih odklonskih pojavov. Seveda smo se zavedali različnih narodnosti mladostnikov in mladostnic in smo reflektirali

bil čas za tovrstno raziskovanje, kot ga tu predstavljamo, zrel. Namreč zrel za to, da lahko pogledamo, kakšen je položaj v resnici.

V pričujoči knjigi predstavljamo del ugotovitev raziskovalne naloge, ki je potekal v letih 2000 in 2001. Pobuda za to raziskovanje je dejansko prišla iz Kriminološkega inštituta v Hannoveru², ki je organiziral obširnejšo primerjalno raziskavo (ki jo vodita prof. Christian Pfeiffer in dr. Peter Wetzels) o nasilju in priseljencih, v kateri naj bi poleg Nemčije sodelovalo še več držav, iz katerih prihajajo vanjo priseljenci. To so Turčija, Poljska, Rusija in še nekatere. Slovenija je bila povabljen k sodelovanju morda deloma zaradi specifične "geografske pomote", kot del prejšnje Jugoslavije, iz katere je v Nemčijo pač prihajalo dosti priseljencev.

Nemški načrt raziskovanja³ smo dopolnili z nekaterimi temami in pristopi, ki naj bi bili (domnevno) zanimivejši za naše okolje in ga predlagali za financiranje Mestni občini Ljubljana. Omenjena primerjalna raziskava se namreč osredotoča na velika mesta in ne na države.

MOL je raziskovanje podprl z dvoletnim financiranjem. Institucionalni nosilec raziskave je bil Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani v sodelovanju s Pedagoško fakulteto v Ljubljani. Izvajanje raziskovalne naloge je bilo sofinancirano še na nekaj drugih formalnih ali manj formalnih načinov. Precej znanja, nekaj storitev in nekaj finančnih sredstev je prispeval Kriminološki inštitut iz Hannovera. Manjši del sredstev smo črpali iz virov *Programske raziskovalne skupine za socialno pedagoško in defektološko raziskovanje* na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Še zadnji, ne najmanj pomemben izvor znanja in informacij pa je nastal v okviru izvajanja druge raziskovalne naloge z naslovom *Problematika obravnavanja otrok priseljencev v institucionalni vzgoji* nosilke dr. Alenke Kobolt. Dejansko smo pri naši raziskavi uporabili tudi dosti podatkov, ki so bili pridobljeni v okviru te druge raziskave. Alenki Kobolt se za prijateljske spodbude, sodelovanje in svetovalno pomoč pri nalogi toplo zahvaljujem.

Pri tej raziskavi so sodelovali še:

- Špela Razpotnik, ki je bila v najtesnejšem stiku z večino uporabljenih podatkov, organizirala in pretežno izvedla organizacijsko najzahtevnejše anketiranje ljubljanskih 15-letnikov ter bila tudi najbolj prisotna pri razvijanju kreativnih vidikov vsebinskega oblikovanja raziskave;
- Darja Hristovski in Sergeja Tršan, ki sta opravili veliko dela pri kvalitativni obdelavi intervjujev z mladostniki in strokovnimi delavci;

² Zahvaljujem se prof. Alenki Šelih, ki je posredovala to pobudo.

³ Ta določa samo raziskovalno metodologijo, ki smo jo uporabili pri reprezentativnemu anketiranju ljubljanskih 15-letnikov.

- Mojca Molk, ki je zbrala podatke o tem, kako učenci dojemajo stigmatizacijo in diskriminacijo priseljencev;
- Bojana Silahič, Edita Zavrtanik, Sandra Medveš, Marina Uzelac, Anja Prebil in Ina Kreft, ki so zbrale del podatkov in/ali pomagale pri njihovi interpretaciji;
- Več kot 30 izpraševalcev oziroma anketarjev, ki so opravili velik del terenskega zbiranja podatkov;
- približno 75 šolskih svetovalnih delavk, učiteljic ali strokovnih delavcev v centrih za socialno delo, ki so bodisi pomagali pri izvedbi ankete, bodisi privolili v intervju, bodisi sodelovali na treh delavnicah, kjer smo skupaj razmišljali o pomenu naših ugotovitev.

Vsem naštetim se iskreno zahvaljujem. Hvala tudi Gandalfu za pogum, zaupanje in pomoč.

Zahvala gre še gospodu Jadranu Čibeju iz organizacije Adrianet, ki je (tako kot že enkrat prej) prijazno, ažurno in natančno izdelal načrt reprezentativnega vzorca anketiranja, ter Janiju Golobu in Tomažu Lampiču z Ministrstva za notranje zadeve, ki sta priskrbela podatke iz policijskih evidenc.

Pri izvedbi empiričnega dela raziskovalne naloge smo uporabili devet različnih raziskovalnometodoloških pristopov (glej poglavje o *Namenih raziskovalne naloge in uporabljenih raziskovalnih pristopih*). Zaradi omejenega obsega te knjige smo se odločili, da v njej podrobno prikažemo rezultate le treh od devetih delov empiričnega raziskovanja. Da pa bi bili širši javnosti dostopne tudi ugotovitve iz preostalih delov raziskovanja, jih – na kratko – predstavljamo v predzadnjem poglavju knjige (*Povzetek ugotovitev*). Zainteresiranim bralcem so informacije o teh delih raziskovanja – ki jih v tej knjigi ne opisujemo – dostopne v sklepnem poročilu o raziskovalni nalogi (Dekleva in Razpotnik, 2001) ter v člankih, ki bodo objavljeni v strokovni publicistiki.

Mestni občini Ljubljana in njenim strokovnim službam se na koncu zahvaljujem ne le za finančno, temveč tudi za moralno in tehnično podporo.